

Cilj i svrha ekonomske politike

Barišić, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:151:535001>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-29**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI U OSIJEKU

Ana Barišić

Preddiplomski sveučilišni studiji Poljoprivrede

Smjer: Agroekonomika

Cilj i svrha ekonomske politike

Završni rad

Osijek, 2020.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI U OSIJEKU

Ana Barišić

Preddiplomski sveučilišni studiji Poljoprivrede

Smjer: Agroekonomika

Cilj i svrha ekonomske politike

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. izv.prof.dr.sc. Tihana Sudarić
2. izv.prof.dr.sc. Igor Kralik
3. David Kranjac, dipl.ing.

Osijek, 2020.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti u Osijeku
Preddiplomski sveučilišni studiji
Agroekonomika

Završni rad

Ana Barišić

Cilj i svrha ekonomske politike

Sažetak

U ovom radu će se obraditi tema pod naslovom „Cilj i svrha ekonomske politike.“. Detaljnije se objašnjava sam pojam ekonomske politike, te se objašnjavaju i definiraju glavna područja ekonomske politike – fiskalna politika, monetarna politika, vanjskotrgovinska politika te politika cijena i dohotka. U radu se detaljnije objašnjavaju komponente ekonomske politike od osamostaljenja Republike Hrvatske do danas. Rad se također osvrće na utjecaj članstva Hrvatske u Europskoj uniji na ekonomsku politiku Republike Hrvatske. U radu se navode posljedice uvođenja eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj. Prikazuje se čime se sve to ekonomska politika služi kako bi ostvarila svoje ciljeve. Rad sadrži podatke Državnog zavoda za statistiku pri čemu se analiziranjem zaključuju čimbenici koji su utjecali na određena stanja u Hrvatskoj. Na kraju rada su opisana zaključna razmatranja.

Ključne riječi: ekonomska politika, ciljevi ekonomske politike, Republika Hrvatska, monetarna politika, fiskalna politika

21 stranica, 2 grafikona, 2 slike, 9 literaturnih navoda

Završni rad je pohranjen u Knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek
Undergraduate university study Agroeconomic

BSc.Thesis

Ana Barišić

Aim and purpose of economic policy

Summary

This paper will address a topic entitled „Aim and purpose of economic policy“. The very concept of economic policy is explained in more detail, and the main areas of economic policy are explained and defined – fiscal policy, monetary policy, foreign trade policy and price and income policy. The paper explains in more detail the components of economic policy from the independence of Croatia until today. The paper also looks at the impact of Croatia's membership in the European Union on the economic policy of Croatia. The paper states the consequences of the introduction of the euro as the official currency in Croatia. It shows what all this economic policy is used to achieve its goals. Concluding remarks are described at the end of the paper.

Key words: economic policy, aim of economic policy, Republic of Croatia, monetary policy, fiscal policy

21 pages, 4 figures, 9 references

BSc Thesis is archived in Library of Faculty of Agrobiotechnical Science Osijek and in digital repository of Faculty of Agrobiotechnical Science Osijek

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. MATERIJAL I METODE	2
3. REZULTATI I RASPRAVA	3
3.1. Komponente ekonomske politike	4
3.2. Nositelji ekonomske politike	4
3.3. Vrste i instrumenti ekonomske politike	7
3.3.1. Vanjskotrgovinska politika	8
3.3.2. Vanjskotrgovinska politika Republike Hrvatske	9
3.3.3. Politika cijena i dohotka	10
3.3.4. Fiskalna politika	10
3.3.5. Monetarna politika	11
3.4. Ciljevi ekonomske politike	12
3.4.1. Ciljevi vanjskotrgovinske politike	14
3.4.2. Ciljevi politike cijena i dohotka	15
3.4.3. Ciljevi fiskalne politike	15
3.4.4. Ciljevi monetarne politike	16
3.5. Ekonomska politika u Republici Hrvatskoj	16
3.6. Uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj	18
4. ZAKLJUČAK	20
5. POPIS LITERATURE	21

1. UVOD

Kako bi cilj i svrhu ekonomske politike lakše obrazložili, važno je najprije shvatiti samu teoriju ekonomske politike, njene instrumente i komponente. Ekonomska politika se najčešće definira kao djelovanje ekonomskih subjekata, vlade i vladinih organizacija, na kretanje gospodarstva i privrede. Prema tome, ekonomsku politiku ponajviše određuju ekonomski subjekti analiziranjem ekonomskih podataka te tako postavljaju ciljeve kojima žele unaprijediti stanje gospodarstva države. Ekonomski subjekti stvaranjem, formiranjem i realiziranjem tih ciljeva tako sudjeluju u procesu kojeg možemo nazvati *ekonomska politika*.

Cilj izrade ovog završnog rada jest detaljno definiranje pojma ekonomske politike u svijetu i u Republici Hrvatskoj. Cilj i svrhu ekonomske politike, što je i sama tema ovog rada, će se pokušati obrazložiti kroz teorijski dio, analiziranjem stručne literature, članaka, informacija koje pruža Hrvatska gospodarska komora te Državni zavod za statistiku.

Ekonomska politika predstavlja dio politike države te ona definira odnose između države i gospodarstva. Glavna područja ekonomske politike su monetarna politika, fiskalna politika, vanjskotrgovinska politika te politika dohotka. Svi navedeni pojmovi su objašnjeni u daljnjem tekstu.

Završni rad *Cilj i svrha ekonomske politike* podijeljen je u četiri tematske cjeline; uvod, materijal i metode, rezultati i rasprava te zaključak. Prve dvije cjeline, uvod i materijal i metode daju nam kratak uvod u temu te definiranje metoda koje su se koristile pri izradi ovog rada. Rezultati i rasprava je cjelina koja definira srž teme, sastoji se od više podcijenila koja detaljno analiziraju i objašnjavaju svrhu ekonomske politike, ciljeve svake podvrste ekonomske politike. Također, treći dio sadrži i kratak osvrt na trenutno stanje gospodarstva u Hrvatskoj te na neke ekonomske politike koje su se provodile i koje se provode na teritoriju Republike Hrvatske. Zadnji dio, zaključak, donosi kratak osvrt na temu te najbitnije stavke ovog rada kratko objašnjene.

2. MATERIJAL I METODE

Podaci korišteni za izradu ovog završnog rada prikupljeni su iz knjiga Općinske narodne knjižnice Drenovci, knjižnice na Fakultetu agrobiotehničkih znanosti u Osijeku. Korištena je znanstvena i stručna literatura prikupljena na provjerenim web stranicama. Također, korištene su informacije Hrvatske gospodarske komore te Državnog zavoda za statistiku.

Pri izradi ovoga rada korištena je metoda deskripcije (opisivanje različitih pojava, pojmova), metoda analize i sinteze podataka prikupljenih iz stručne literature.

Ideja ovog rada je približiti i razlučiti cilj i svrhu ekonomske politike, sam pojam ekonomske politike te ekonomsku politiku i provođenje iste u Republici Hrvatskoj.

3. REZULTATI I RASPRAVA

Za ekonomsku politiku najprije treba reći da je to znanstvena disciplina u područjima ekonomske znanosti. Definirati ju se može na više načina. Najučestalija i najjednostavnija definicija je ta da je ekonomska politika dio državne politike koja se bavi odnosom države i privrede, odnosno gospodarstva. Pojam *ekonomska politika*, etimološki gledano, potječe iz grčkog i latinskog, te bi prijevod tih riječi značio „državni poslovi“. Kao što prijevod govori, to su poslovi države kojom ekonomski subjekti (vlada, vladine organizacije) svjesno mijenjaju određene ekonomske varijable radi ostvarenja nekog unaprijed određenog cilja. Sve promjene i akcije koje ekonomski subjekti različitim instrumentima uvode, provode i slično, direktno utječu i na promjenu ekonomskog položaja svakog subjekta u narodnoj privredi. Smatra se da je upravo to to razlog velikog zanimanja za ekonomsku politiku kao granu ekonomske znanosti.

Važnost ekonomske politike kao grane ekonomske znanosti još 1889. godine prepoznaje hrvatski ekonomist Blaž Lorković te je u svom djelu *Počela političke ekonomije* napisao „(..) ona dakle razlaže pojave i pravila ili zakone gospodarskoga života“ te detaljnije objašnjava sam naziv riječi *politička ekonomija* objašnjavajući „Služeći se nazivom politička ekonomija na mislimo na nikakvo gospodarstvo grada ili države, nego njim koristimo nauku o gospodarstvu u obće.“ (Lorković. 1889.)

Temelje moderne ekonomske politike postavio je Jan Tinbergen u svojoj knjizi *On the Theory of Economic Policy* koju je objavio 1952. godine, a 1969. godine je za tu istu knjigu dobio Nobelovu nagradu za ekonomiju.

U svojoj knjizi, *Ekonomija: uvod u analizu i politiku*, Mate Babić navodi kako je u okviru ekonomske teorije razvijeno posebno područje; *teorija ekonomske politike*. Teoriju ekonomske politike Babić razlaže na dva pristupa – *normativni pristup* i *pozitivna teorija ekonomske politike*. Normativni pristup opisuje kao pristup koji se bavi pitanjima *što trebaju činiti* subjekti ekonomske politike. Osvrćući se na temeljna ekonomska pitanja (što, kako i za koga proizvoditi?) navodi da je temeljno centralno pitanje normativnog pristupa treba li država i koliko intervenirati u privredi. Drugi pristup – *pozitivna teorija ekonomske politike* – opisuje kao pristup koji se bavi već učinjenim, odnosno analizira činjenice i podatke o stvarnom djelovanju subjekata ekonomske

politike. Kao glavnu razliku između dva pristupa navodi „ (..) u tome što se normativna bavi pitanjima što bi trebalo učiniti dok pozitivna analizira ono što je učinjeno ili se čini“ (Babić, 2015.).

3.1. Komponente ekonomske politike

Mate Babić se u svojoj ranije navedenoj knjizi, Ekonomija: uvod u analizu i politiku, osvrće na teoriju ekonomske politike. Teoriju ekonomske politike treba shvatiti ozbiljno, jer bez temeljnih teorijskih spoznaja, praktičnu ekonomsku politiku nije jednostavno ili nije moguće provoditi. Teorijski gledano, ekonomsku politiku dijelimo na tri važne komponente: ciljeve, nositelje i instrumente.

U komponente ekonomske politike najprije valja uvrstiti ciljeve, odnosno, kako ih se definira – poželjna ekonomska stanja za određeni vremenski period.

Nositelji ekonomske politike čine drugu komponentu ekonomske politike jer oni izravno i neizravno utječu na ostvarenje postavljenih ciljeva ekonomske politike, te također, oni te ciljeve i određuju.

Instrumente ekonomske politike najčešće se definira kao alate pomoću kojih nositelji ekonomske politike ostvaruju ciljeve koje su postavili.

3.2. Nositelji ekonomske politike

Ako ekonomsku politiku sagledamo sa političkog aspekta, potrebno je utvrditi i organizaciju koja će tu istu politiku provoditi. Ekonomsku politiku je moguće pronaći i u najužim sferama društvenog života; raspodjelu eventualne štednje ili nekog dohotka u svrhu poboljšanja poslovanja, proizvodnje ili životnog standarda općenito, ostvarenja nekog unaprijed određenog cilja možemo sagledati kao ekonomsku politiku. Pojedinaac ili organizacija koja upravlja tom raspodjelom bila bi nositelj ekonomske politike. Ipak, u slučaju države, ekonomska politika je složeniji oblik ostvarenja ciljeva te samim time i nositelje ekonomske politike je zahtjevnije objasniti. Nositelje ekonomske politike često se naziva i subjektima ekonomske politike.

Državu, u užem smislu, čine predsjednik, parlament (u slučaju Republike Hrvatske – sabor), vlada, ministarstva, te svi uredi i agencije koje su pod upravom središnje vlasti. Država od samog početka provodi politiku, a tu politiku dijelimo na unutarnju i vanjsku. Provođenjem politike, unutarnje i vanjske, država također provodi i ekonomsku politiku te se ekonomska politika razmatra i na

unutarnjoj i vanjskoj razini. Država je oblik organizacije društva koja je politički i pravno utjelovljena pod zajedničkom vlašću. Za stvaranje pravnih osnova pri vođenju ekonomske politike neke države zadužena su zakonodavna tijela – parlament i vlada, te u nekim državnim uređenjima i predsjednik države. Dakle, nositelji ekonomske politike i razvoja u nekoj državi, državnoj zajednici su državna tijela. Uloga države u ekonomiji je vrlo bitna i velika jer je upravo država ta koja je, u teoriji, bitna za promicanje pravednosti; pravilna raspodjela dohotka, socijalna pravda, smanjenje nezaposlenosti i inflacije, provođenje fiskalne i monetarne politike.

Ekonomске funkcije države su:

- a. utvrđivanje zakonskog okvira tržišnog privređivanja
- b. utjecaj na alokaciju resursa
- c. unaprjeđenje raspodjele dohotka
- d. stabiliziranje gospodarstva mjerama makroekonomske politike

Upravo ta zadnja navedena funkcija – stabiliziranje gospodarstva mjerama makroekonomske politike – najvažnija je za temu završnoga rada.

Nositelji ekonomske politike moraju biti osobe/organizacije koje imaju pravo i obvezu odlučivati o pitanjima od opće važnosti te su odgovorni za mjere koje poduzimaju i rezultate tih mjera.

Državni sabor, kao što je i ranije navedeno, zakonodavni je vrhovni nositelj odlučivanja u pravnom djelovanju ekonomske politike:

- a) usvaja zakone, zakonske akte i propise
- b) usvaja proračun
- c) usvaja ekonomsku politiku za tekuću godinu

Vlada ima veliku ulogu u svim fazama vođenja ekonomske politike. Unutar Vlade se formira i provodi ekonomska politika. Na formiranje posebno utječu Ministarstvo gospodarstva i Ministarstvo financija. Vlada kreira određene zakone, mjere te propise o ekonomskom funkcioniranju države, predlaže zakone parlamentu na usvajanje. Vlada također vodi te unaprjeđuje fiskalnu politiku države.

Središnja banka, u slučaju Hrvatske – HNB (Hrvatska narodna banka); neovisna je državna institucija s osnovnom zadaćom održavanja stabilnosti cijena i stabilnost monetarnog sustava.

Javna uprava je značajan nositelj ekonomske politike. Pod pojmom javna uprava smatramo sve redovne aktivnosti koje vrši neka država, odnosno pojedinci u službi države – državni službenici, funkcionari ili namještenici, te institucije koje ih obavljaju. Javna uprava priprema većinu zakonskih prijedloga koji dolaze na usvajanje. Efikasnost ekonomske politike u velikoj mjeri ovisi o stručnosti javne uprave jer oni pripremaju zakone koji odlaze na usvajanje Vladi i Saboru.

Nositelji ekonomske politike koji su ranije navedeni smatraju se nositeljima odlučivanja te su odgovorni za mjere koje poduzimaju i rezultate tih mjera. S druge strane, kao nositelje ekonomske politike, razlikujemo još i nositelje utjecaja ekonomske politike; nemaju snagu donošenja odluka, no ipak utječu na oblikovanje ekonomske politike u određenoj mjeri.

Najznačajniji nositelji utjecaja su:

- političke stranke – skupine ljudi koji se udružuju radi zastupanja vlastitih interesa, interesa za opće dobro i cjelovitog nastupa u društvu, neophodne su za funkcioniranje parlamentarne demokracije. Prijedlozi stranačkih tijela utječu na donošenje odluka vlade i parlamenta, no ne nužno,
- Sindikati i udruge poslodavaca – sklapanjem kolektivnih ugovora o plaćama djelatnika bitno utječu na tekuću ekonomsku politiku i politiku raspodjele,
- Mediji – bitan utjecaj na javno mijenje imaju u velikoj mjeri upravo mediji. Formiranjem sadržaja koji emitiraju u svom programu ili pišu u novinskim člancima bitno utječu na mišljenja svojih gledatelja/čitatelja te samim time utječu na pojedine mjere ekonomske politike. Isto tako, mediji su ti koji mogu odlučiti koji sadržaj neće emitirati, a koji hoće. Dakle, oni mogu filtrirati informacije koje će doći do njihovih čitatelja i slušatelja,
- Znanstvenici – svojim javnim nastupima, stručnim člancima, studijama bitno utječu na formiranje ekonomske politike. Također, znanstvenici se često biraju za članove povjerenstva ili savjetnike nositelja ekonomske politike te su na taj način u velikoj mjeri bitni za formiranje ekonomske politike.

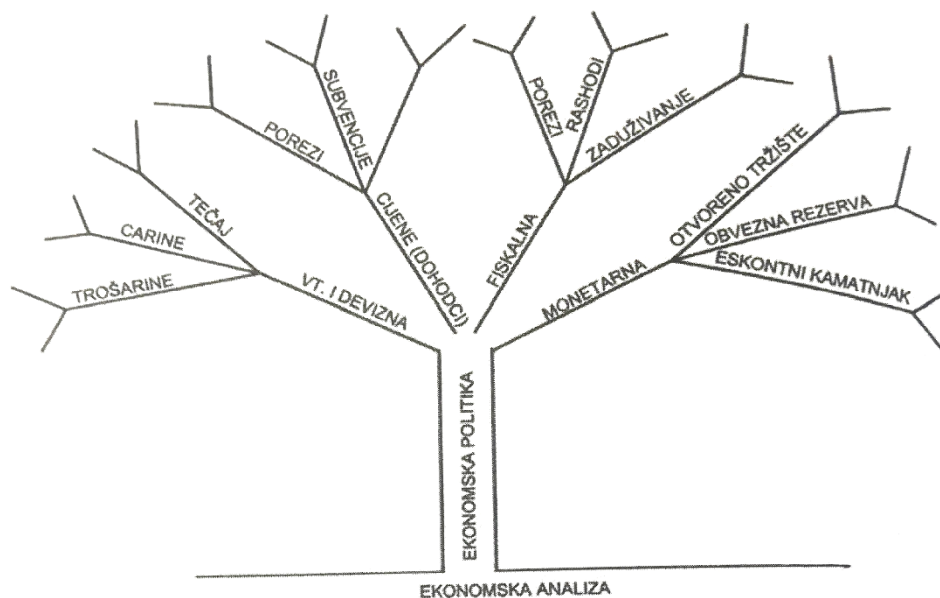
Dio odlučivanja o ekonomskoj politici Republike Hrvatske pripada i Hrvatskoj gospodarskoj komori. „Hrvatska gospodarska komora u skladu sa Zakonom o Hrvatskoj gospodarskoj komori surađuje sa Saborom Republike Hrvatske, organima državne uprave i lokalne samouprave, Hrvatskom obrtničkom komorom, udrugama poslodavaca, sindikatima i drugim organizacijama u izgradnji gospodarskog sustava, određivanju razvojne i aktualne ekonomske politike i

rješavanju drugih pitanja važnih za gospodarstvo Hrvatske.“ (Izvor: <https://www.hgk.hr/hrvatska-gospodarska-komora/pravne-info>)

3.3. Vrste i instrumenti ekonomske politike

Ranije u tekstu, instrumente ekonomske politike definirali smo kao alat kojima nositelji ekonomske politike ostvaruju postavljene ciljeve. Nazivamo ih instrumentima jer oni zapravo i jesu to; njima se utječe na poreze i državnu potrošnju, ponudu novca i kamatne stope, smanjuje nezaposlenost te utječe na uvoz i izvoz.

Kako bi lakše shvatili vrste i instrumente ekonomske politike, te poveznicu između vrsta i instrumenata, u nastavku slijedi *stablo ekonomske politike* kojim na pojednostavljen način Mato Babić u knjizi *Ekonomija: uvod u analizu i politiku* objašnjava podjelu vrsta i instrumenata ekonomske politike.

Slika 1: Stablo ekonomske politike

Izvor: *Ekonomija: uvod u analizu i politiku*, Babić, 2015

Kao što je na slici prikazano, *stablo ekonomske politike* raste na tlu ekonomske analize. „Kao što na slabom tlu stablo teško raste i slabo rađa, tako ni ekonomska politika ne može biti dobra ako ima slabu analitičku podlogu. Zato je ekonomska analiza toliko važna za dobru ekonomsku politiku.“ (Babić, 2015: 404)

Ekonomska politika se dijeli na četiri grane:

- 1) Vanjskotrgovinska politika
- 2) Politika cijena i dohotka
- 3) Fiskalna politika
- 4) Monetarna politika

3.3.1. Vanjskotrgovinska politika

Vanjskotrgovinska politika je grana ekonomske politike koja omogućava dogovorenu razmjenu dobara i usluga između dvije ili više zemalja. Glavni joj je cilj postizanje unutarnje i vanjskotrgovinske ravnoteže gospodarstava. Teži ka ostvarenju maksimalne razine bruto društvenog proizvoda pri kojoj nema nezaposlenosti ili je nezaposlenost svedena na minimum. Vanjska trgovina je posrednik koji omogućuje da predmet kupoprodaje prelazi carinsku granicu, izađe iz zemlje koja ga izvozi te uđe u zemlju koja ga uvozi. Ravnoteža politike ekonomskih odnosa s inozemstvom treba biti praćena stabilnim deviznim tečajem.

„U užem smislu, pod vanjskotrgovinskom politikom obično se smatra skup mjera kojima država regulira tijekove svoje vanjske trgovine, izdvajajući iz ovog pojma mjere devizne politike, koja se definira kao skup mjera kojima država regulira međunarodna plaćanja ... u vanjskotrgovinsku politiku ubrajaju sve one mjere kojima pojedina država utječe na tijekove svoje vanjske trgovine kao i na odvijanje svojih međunarodnih plaćanja.“ (Leksikon vanjske trgovine, Informator, Zagreb, 1965., str. 570)

Temeljne značajke odnosno instrumenti vanjskotrgovinske politike kojima država regulira, ili bi trebala regulirati, uvoz ili izvoz proizvoda su: carine, trošarine i tečaj. Instrumentima se, prema tome, smanjuje slobodna trgovina, prati se uvoz ili izvoz. Vanjska trgovina također utječe na cijene dobara i usluga na tržištu jer se cijena na domaćem tržištu mora prilagoditi svjetskoj cijeni. Cijena nastaje na temelju ponude i potražnje za tim dobrom ili uslugom.

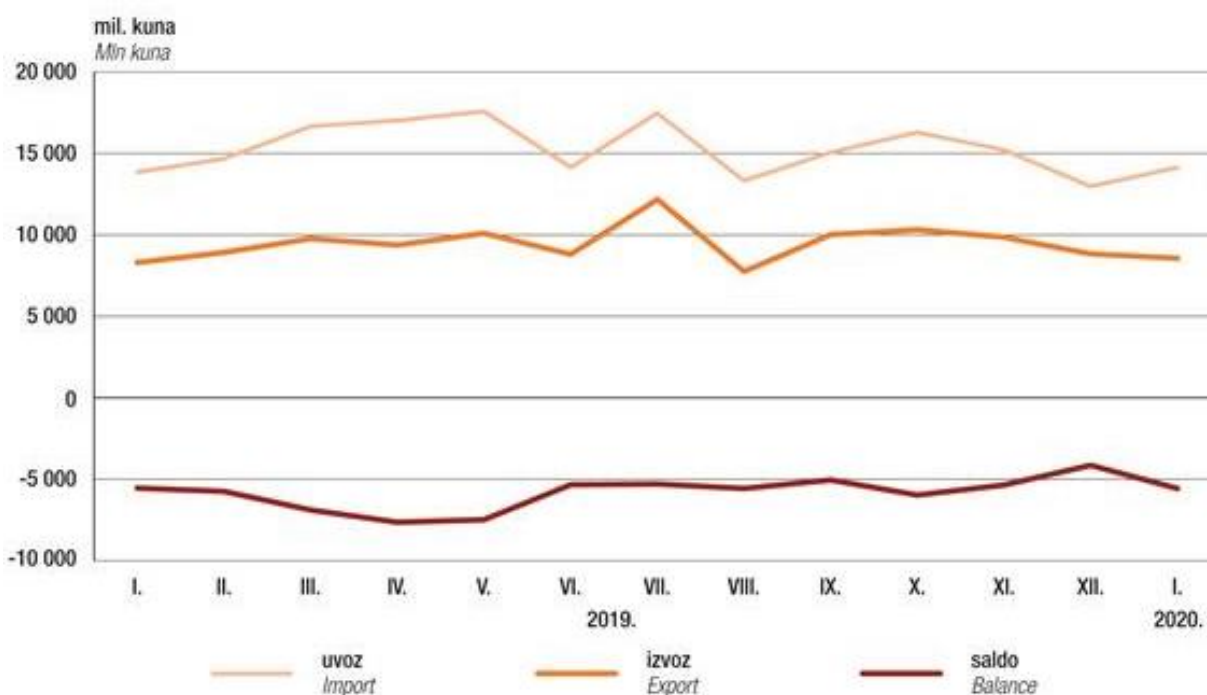
Cilj vanjskotrgovinske politike je pomoću instrumenata i mjera ograničiti vanjsku trgovinu kako bi se zaštitilo gospodarstvo od utjecaja vanjske konkurencije. Razlozi su opravdani; potreba zaštite mlade industrije od konkurencije, dok ta mlada industrija ne postane dovoljno jaka i konkurentna da bi sama mogla opstati na većem tržištu. Prema tome, vanjskotrgovinska politika je vrlo važna i za agrarni sektor. Država različitim instrumentima vanjskotrgovinske politike treba štititi domaće

i male poljoprivredne proizvođače od inozemnog uvoza proizvoda općenito, a najviše od proizvoda upitne kvalitete i porijekla.

Unatoč tome što se velik broj ekonomista zalaže za slobodnu međunarodnu razmjenu, toga još nema. Mišljenje je da slobodna međunarodna razmjena rezultira povećanjem blagostanja u svakoj državi koja sudjeluje u razmjeni te da slobodna međunarodna razmjena vodi ka efikasnijoj upotrebi oskudnih resursa.

3.3.2. Vanjskotrgovinska politika Republike Hrvatske

Prema državnom zavodu za statistiku, ukupan izvoz Republike Hrvatske, od siječnja do veljače 2020. godine, prema prvim rezultatima, iznosio je 18,1 milijardu kuna, dok je istodobno uvoz iznosio 29,7 milijardi kuna. Vanjskotrgovinski deficit iznosio je 11,6 milijardi kuna. Pokrivenost uvoza izvozom, u navedenom razdoblju, bila je 61,0%.

Slika 2: Robna razmjena s inozemstvom od siječnja 2019. do siječnja 2020.

Izvor: DZS

Slika 2 prikazuje uvoz, izvoz i saldo RH u robnoj razmjeni s inozemstvom od siječnja 2019. do siječnja 2020. Iz slike se može vidjeti kako je uvoz u navedenom razdoblju dosta veći od izvoza, razliku između uvoza i izvoza pokazuje bilanca koja je cijelo vrijeme negativna. Graf prikazuje

vrijeme do siječnja 2020. dakle vrijeme prije pandemije u Republici Hrvatskoj i Europi. Što će donijeti iduće razdoblje, s obzirom na ove posebne uvjete epidemije tek će se vidjeti, kao i točno kako će se to odraziti na uvoz i izvoz Republike Hrvatske.

3.3.3. Politika cijena i dohotka

„Dohodak se odnosi na sve primitke (novac) koji zaradi neka osoba ili kućanstvo tijekom danog vremenskog razdoblja. Vrste su

- a) Dohodak od rada: nadnice i dodaci, dohodak od poduzetništva, ostale vrste dohotka od rada,
- b) Dohodak od imovine: rente dividende, kamate,
- c) Transferna primanja: socijalno osiguranje, osiguranje za slučaj nezaposlenosti“ (Crkvenac, 1997)

Osnovna područja politike cijena i dohotka su raspodjela nacionalnog dohotka i dohodovne nejednakosti. Politikom cijena i dohodaka ograničava se rast plaća. Laički gledano, zapitali bi se zašto bi država ograničavala rast plaća svojim državljanima, no, stvarnost je ipak drugačija. Nekontroliranim rastom plaća porasla bi i inflacija. Prema tome, politika cijena i dohotka je vrsta ekonomske politike koja se pomoću različitih mjera i instrumenata bavi snižavanjem inflacije a da pri tome ne poveća nezaposlenost. Glavni cilj politike cijena i dohotka jest da prosječan rast plaće prati rast realne proizvodnosti odnosno da godišnji rast prosječne plaće prati godišnji rast realne proizvodnosti. Politika cijena i dohotka nije hvaljena, no najčešće se prokazuje kao najbolje rješenje. Jedan od najvećih pristaša državne intervencije, kanadsko-američki ekonomist John Kenneth Galbrith, zagovarao je suzbijanje inflacije i nezaposlenosti istodobno metodom kontroliranja cijena i nadnica.

3.3.4. Fiskalna politika

Fiskalna politika, pojednostavljeno, predstavlja politiku koja korištenjem javnih financija, odnosno javnih prihoda i rashoda, ostvaruje ciljeve ekonomske politike. Bavi se prikupljanjem novca u državnu blagajnu i njegovom raspodjelom.

„Fiskalna se politika može definirati kao svjesna promjena državnih prihoda i rashoda kojima je svrha ostvarivati makroekonomske ciljeve ekonomske politike, poput pune zaposlenosti, stabilnih cijena, zadovoljavajuće stope rasta gospodarstva i ostvarivati eksternu ravnotežu“ (Babić, 1998).

Fiskalna politika se sastoji od tri skupine ciljeva: alokacijski, distribucijski i stabilizacijski. Prema tome, razlikujemo alokacijsku fiskalnu politiku, distribucijsku fiskalnu politiku i stabilizacijsku fiskalnu politiku.

Alokacijskom fiskalnom politikom se iz državnog proračuna izdvajaju sredstva za javne potrebe. Utječe se na njihovu raspodjelu, na javnu i ostalu potrošnju.

Distribucijska fiskalna politika bavi se pravednijom raspodjelom stečenog dohotka i bogatstva. Socijalnog je karaktera; omogućava raspodjelu na grupe stanovništva različitog materijalnog i socijalnog statusa.

Stabilizacijska fiskalna politika je politika koja ima zadatak ublažiti oscilacije gospodarskih aktivnosti uzrokovanih djelovanjem tržišta. Stabilizacijska fiskalna politika se brine za stabilnost cijena i normalno korištenje proizvodnog potencijala.

3.3.5. *Monetarna politika*

„Monetarna politika nastoji postići željene promjene agregatne potražnje pomoću određenih promjena novčane ponude. (...) Monetarna politika svodi se na promjene novčane ponude ne samo da bi se zadovoljile promjene potražnje za novcem, nego da bi se utjecalo na agregatnu potražnju, a preko promjena agregatne potražnje i na promjene domaćeg proizvoda.“ (Babić, 2015: 365)

Dakle, monetarna politika je instrument ekonomske politike kojom Središnja banka regulira ukupnu ponudu novca radi postizanja određenih ciljeva. Ciljevi monetarne politike su: stabilnost cijena, osiguranje pune zaposlenosti i gospodarskog rasta, stabilnost deviznog tečaja i drugo. Monetarnu politiku provode središnje banke, a u Hrvatskoj je to Hrvatska narodna banka na čelu s guvernerom. Guverner Hrvatske narodne banke je Boris Vujčić.

Glavni instrumenti monetarne politike su: operacije na otvorenom tržištu, stalno raspoložive mogućnosti, obvezna pričuva i devizne intervencije. Pomoću ovih instrumenata, središnja banka utječe na ponudu novca, a tako i na kamatnu stopu. Prema načinu djelovanja, monetarna politika može biti ekspanzivna i restriktivna.

Ekspanzivnom monetarnom politikom se želi potaknuti gospodarska aktivnost. Glavni je cilj povećati proizvodnju i zaposlenost. Ekspanzivnom monetarnom politikom se djeluje na povećanje ponude novca i na smanjenje kamatne stope.

Obrnuto, restriktivnom monetarnom politikom se djeluje na smanjenje ponude novca i na povećanje kamatne stope. Restriktivna monetarna politika nastoji smanjiti količinu novčane mase. Primjenjuje se u inflacijskim uvjetima i u konačnici treba dovesti do smanjenja cijena na tržištu.

3.4. Ciljevi ekonomske politike

„Ciljevi ekonomske politike izvode se iz koncepcije razvoja, što znači iz osnovnog projekta razvoja nekog društva, ali i iz ekonomske teorije, kao i ekonomike i ekonomskih značajki konkretnoga gospodarstva. Ekonomska politika pritom treba proći od zakonitosti ekonomskog razvoja koje otkriva objašnjava teorija, ali jednako tako i od sasvim konkretnih uvjeta na koje se odnosi i u kojima će ostvarivati šire utvrđene ciljeve. Sami utvrđeni ciljevi rezultat su političkog procesa.“ (Crkvenac, 1997)

Kako bi se započeo proces ekonomske politike, odnosno kako bi subjekti ekonomske politike (vlada, vladine organizacije) započeli proces, potrebno je definirati opće ciljeve. Opći ciljevi su najčešće maksimiziranje funkcije društvenog blagostanja. No, taj izraz bi bio preopćenit. Primjerice, cilj da se ostvari stopa nezaposlenosti 5% i stopa inflacije 3% je malo konkretniji cilj. No, i dalje je to sve dosta općenito. Na temelju tog navedenog krajnjeg cilja, subjekt ekonomske politike definira posredni cilj, odnosno cilj koji je zapravo posrednik krajnjem cilju (*target-meta*). Nakon što se definira target-meta, određuje se vrsta ekonomske politike kojom će se najjednostavnije doći do cilja (u ovom slučaju, stopa nezaposlenosti 5% i stopa inflacije 3%). Definiranjem vrste ekonomske politike određuju se i instrumenti kojima se ostvaruje cilj.

EKONOMSKA POLITIKA		CILJEVI		
Vrste	Instrumenti	Mjere	Posredni	Krajnji
Politika cijena	Direktno određivanje cijena porezi subvencije		Korekcija manjkavosti tržišta	
Monetarna politika	Stopa obvezne rezerve eskontni kamatnjak politika otvorenog tržišta		Novčana masa Nominalni kamatnjak	
Fiskalna politika	Porezi, javni (državni) rashodi		Poticaju rastu Stanje duga	Puna zaposlenost Stabilnost cijena
Ek. odnosi s INO	Carinska politika Vanjskotrgovinska politika politika tečaja		Zaduženost Stanje u BP	Stanje u BP

EKONOMSKI MODEL

Slika 3: Ekonomski model

Izvor: Ekonomija: uvod u analizu i politiku (Babić, 2015)

Iz slike 3. „Ekonomski model“ se jasno vidi koji su to posredni ciljevi za svaku određenu vrstu ekonomske politike.

Uporabom instrumenata ekonomskih politika se djeluje na više ciljeva istovremeno. U pravilu, uopće ne postoji cilj ekonomske politike koji je moguće ostvariti, a da ne djeluje na druge ciljeve.

„Proces ekonomske politike se može definirati kao proces izbora vrsta, instrumenata i mjera ekonomske politike radi najefikasnijeg ostvarivanja postavljenih ciljeva.“ (Babić, 2015: 405)

Babić konkretizirane mjere ekonomske politike kojima će se tijekom ekonomskih događaja usmjeriti prema ostvarenju tih ciljeva naziva *varijablama ekonomske politike*.

Dakle, ciljevi ekonomske politike poželjna su ekonomska stanja koja bi se trebala ostvariti u određenom vremenskom periodu. Ciljevi ekonomske politike su namjere nositelja ekonomske politike da stvore određeno društveno stanje koje nije moguće ostvariti spontanom djelovanjem tržišta. Postavljeni ciljevi ekonomske politike su složen sustav mjera koji pomoću odabranih instrumenata usmjeravaju gospodarski razvoj zemlje prema unaprijed postavljenom cilju. Postavljeni ciljevi mogu biti različiti, no svi se svode na jedan zajednički – povećanje životnog

standarda svih stanovnika upravno-teritorijalne zajednice koja provodi tu određenu ekonomsku politiku. Sve te mjere koje se provode s ciljem povećanja životnog standarda stanovnika neke države neposredno utječu na veličinu, sastav ili raspodjelu društvenog proizvoda.

Ciljevi ekonomske politike mogu biti:

- a) Komplementarni – ostvarenje jednog cilja istovremeno pomaže ostvarenju drugog
- b) Neutralni – ostvarenje jednog cilja nema utjecaja na ostvarenje drugog cilja, u stvarnosti vrlo rijetko
- c) Konfliktni – ciljevi koji otežavaju ostvarenje drugog cilja, dešava se ako se više ciljeva želi ostvariti istovremeno

Značenje ciljeva ovisi i o njihovoj formulaciji. „Postizanje pune zaposlenosti“ i „svladavanje nezaposlenosti“ su u pravili jednaki, samo je formulacija različita. No, u slučaju ciljeva „liberalizacija vanjskotrgovinske zaštite“ i „zaštita domaćih proizvoda“ valja reći da oni negiraju jedan drugog, pa tako ne mogu stajati u međusobnom odnosu.

Ciljevi ekonomske politike dijele se prema različitim kriterijima. Prema području obuhvata dijele se na ciljeve cjelokupnog gospodarstva, sektorske ciljeve i regionalne ciljeve. Prema kriteriju vremenskog obzora razlikuju se kratkoročni, srednjoročni i dugoročni ciljevi. Nadalje, prema mogućnosti kvantificiranja se dijele na kvantitativne i kvalitativne ciljeve ekonomske politike. Prema stupnju određenosti razlikujemo fiksne i varijabilne ciljeve. S obzirom na kriteriji jasnoće ciljeve dijelimo na otvorene i prikrivene. Prema objektu utjecaja ekonomske politike, ciljeve dijelimo na: ciljeve politike poretka, ciljeve strukturne politike i ciljeve konjunkturane politike.

Kao što smo ranije podijelili ekonomsku politiku na konkretnije politike; fiskalnu, monetarnu, vanjskotrgovinsku te politiku cijena i dohotka, tako možemo i ciljeve svake pojedine politike specificirati te pobliže obrazložiti.

3.4.1. Ciljevi vanjskotrgovinske politike

Vanjskotrgovinska politika regulira međunarodnu razmjenu dobara s ciljem utjecanja na jačanje produktivnih snaga u zemlji. Pomoću mjera određuje količinu, vrstu i smjer međunarodne razmjene. Služi gotovo uvijek i fiskalnim ciljevima odnosno kao jedan izvor državnim prihodima. Služi, također, kao sredstvo za distribuciju proizvedenih dobara. Najčešće, vanjskotrgovinska se

politika dijeli dan liberalnu i protekcionističku, odnosno slobodniju vanjskotrgovinsku politiku, te onu kojoj je cilj štititi domaće proizvode. Vanjskotrgovinska politika je politika razmjene. Cilj joj je održati uvoz jednak s izvozom i stabilizirati devizni tečaj. Vanjskotrgovinska politika je važna za poljoprivredne proizvođače jer država raznim mjerama može štiti male proizvođače od inozemne konkurencije i uvoza proizvoda čija bi cijena bila manja.

3.4.2. Ciljevi politike cijena i dohotka

Osnovni cilj politike cijena i dohotka je raspodjela nacionalnog dohotka i dohodovne nejednakosti. Izvori sredstva su porezi i doprinosi, a visinu poreza i doprinosa određuju nositelji ekonomske politike. Na dohodovne nejednakosti nositelji ekonomske politike utječu ekonomskim i socijalnim mjerama. Cilj je smanjiti stupanj dohodovne nejednakosti kako bi se dugoročno, s vremenom ostvario poželjan gospodarski rast. Važna mjera ekonomske politike koja utječe na to je poticanje obrazovanja i radnih sposobnosti stanovništva. Tradicionalna metoda usporavanje inflacije je smanjenje proizvodnje i povećanje nezaposlenosti, no ta metoda košta državu te države često traže drugačiji izlaz, pa tako politika cijena i dohotka podrazumijeva primjernu mjeru kojima pokušava sniziti inflaciju a da pri tome ne poveća nezaposlenost. Bit politike dohotka je da prosječan rast plaće prati rast realne proizvodnosti.

3.4.3. Ciljevi fiskalne politike

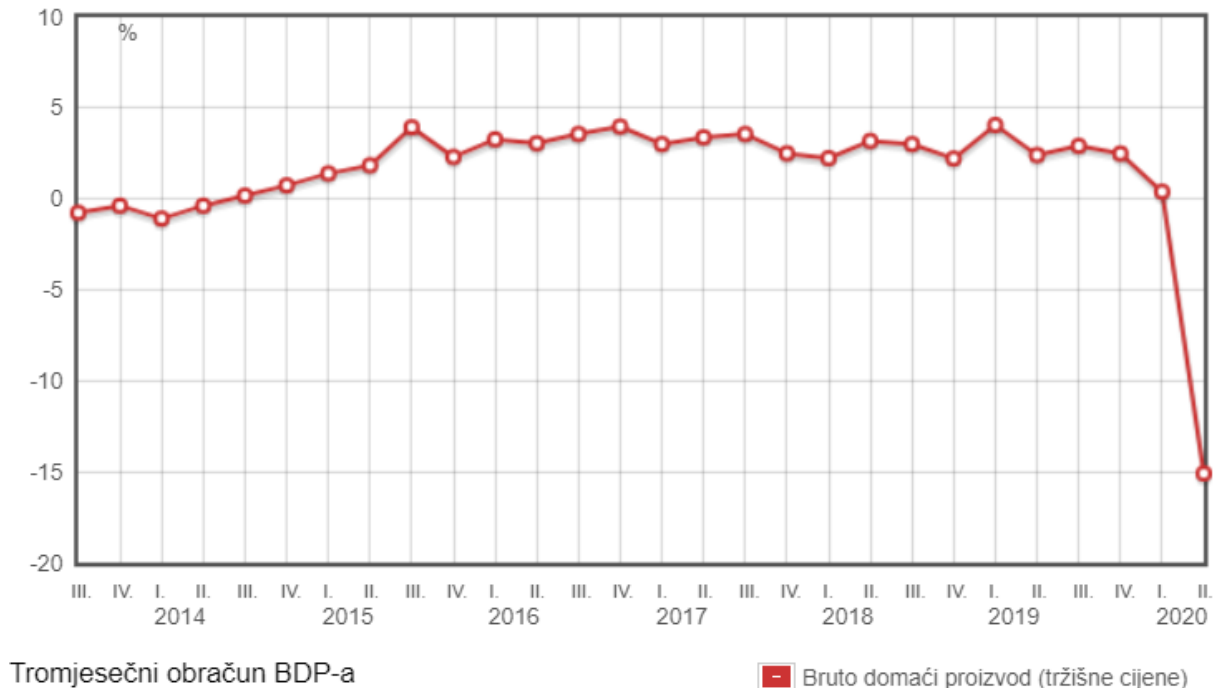
Za ostvarenje ciljeva, fiskalna politika upotrebljava različite oblike javnih prihoda i javnih rashoda. Kao što je ranije navedeno, ciljevi fiskalne politike dijele se na alokacijske, redistributivne i stabilizacijske. Te fiskalne politike imaju zadatak i cilj ublažiti oscilacije gospodarskih aktivnosti uzrokovanih djelovanjem tržišta, brinu se za stabilnost cijena i za normalno korištenje proizvodnog potencijala. Fiskalna politika u načelu mora udovoljiti ostvarenju temeljnih gospodarskih ciljeva: povećanju zaposlenosti, proizvodnje, stabilnosti cijena te ravnoteži u platnoj bilanci. Zadaci fiskalne politike u RH odnosili su se na provođenje racionalizacije rashoda državnog proračuna, uvođenje fiskalne discipline u javna poduzeća i smanjivanju njihova dugovanja. Također, fiskalna politika potpomogla je ubrzanju procesa privatizacije kako bi država skinula teret ovisnosti poduzeća o državnom proračunu.

3.4.4. Ciljevi monetarne politike

Monetarnu politiku provodi centralna banka s ciljem određivanja ponude novca. Npr., ako je centralna banka suočena s ekonomskom recesijom ona povećanjem ponude novca stimulira ekonomsku aktivnost. Stabilnost cijena, osiguranje pune zaposlenosti i gospodarskog rasta te stabilnost deviznog tečaja osnovni su ciljevi monetarne politike koji se ostvaruju putem različitih instrumenata monetarne politike. Zajedno sa fiskalnom politikom čini glavni element ekonomske politike u nekoj državi.

3.5. Ekonomska politika u Republici Hrvatskoj

Kreiranje ekonomske politike u Republici Hrvatskoj organizira se kroz Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo financija i kroz Središnju banku (Hrvatska narodna banka). Provođenjem ekonomskih politika ove institucije u Republici Hrvatskoj pokušavaju ostvariti gospodarske ciljeve. Parametri uspješnosti ekonomske politike pokazuju makroekonomski rezultati: razina i kretanje bruto domaćeg proizvoda, zaposlenost/nezaposlenost, inflacija, ravnoteža javnih financija i ravnoteža u ekonomskim odnosima s inozemstvom.

Slika 4: Bruto domaći proizvod u Republici Hrvatskoj

Izvor: DZS

Bruto domaći proizvod je u proteklom kvartalu (2020.) pao 15,1 posto na godišnjoj razini. Mišljenje je da je pad posljedica pandemije koronavirusa i restriktivnih mjera usmjerenih na suzbijanje virusa što je paraliziralo gospodarske aktivnosti na određeno vrijeme.

Politika privatizacije provodila se početkom devedesetih godina prošlog stoljeća kao ključna politika prelaska sa socijalističkog na kapitalistički i tržišni sustav. Provodila se s ciljem rasterećenja državnog proračuna. Općenito, politika privatizacije smatra se neuspjelim ekonomskom politikom, nedovoljno pripremljenom i krivo provedenom. Velik dio poduzeća koji su prošli kroz proces privatizacije s vremenom je ugašen.

Stabilizacijski program hrvatske vlade iz 1993. godine bila je politika s ciljem ostvarenja stabilnog makroekonomskog okvira unutar kojeg se trebala povećati zaposlenost, izvoz, rasti plaće i mirovine. Općenito, planiran je rast standarda hrvatskih građana. No, zbog tranzicije i rata teret državnog proračuna bio je sve teži, novca za pokriće nije bilo.

Politika stabilnog tečaja provodi HNB već dva i pol desetljeća. To je politika koja se temelji na održavanju nominalnog tečaja kune prema euru. Održavanjem stabilnosti tečaja kune prema euru HNB posredno utječe na svoj temeljni cilj – stabilnost cijena. HNB donosi mjere u vezi deviznog tečaja i kretanja kamatnih stopa na području RH.

Funkcioniranje vanjskotrgovinske politike u RH prikazuje nam se u pokrivenosti uvoza izvozom. Pokrivenost uvoza izvozom od siječnja do veljače 2020. godine bila je 61,0%. Vanjskotrgovinski deficit iznosio je 11,6 milijardi kuna. Hrvatska ulaskom u Europsku uniju otvara tržište prema državama koje su već članice, prema tome, može lakše trgovati s drugim državama jer nema carinskih prepreka. Izvoz je važan za Hrvatsku jer povećanje izvoza direktno utječe na broj radnih mjesta. Rast izvoza predstavlja ujedno i rast BDP-a. Samo oko 15% poduzeća u hrvatskoj izvozi svoje proizvode ili usluge, ta poduzeća zapošljavaju 51% zaposlenih u svim poduzećima.

„Hrvatska kao mala zemlja, prirodno ima veliku ovisnost o uvozu, koji zbog ravnoteže vanjskotrgovinskih odnosa, mora pokriti izvozom. Međutim, izvoz u današnjem globaliziranom svijetu ne izjednačava se automatski uvozom, nego je on rezultat svjesne ekonomske politike. Kretanje odnosa izvoza i uvoza, udio uvoza u bruto domaćem proizvodu, kao i sama veličina bruto domaćeg proizvoda po stanovniku, osnovni su pokazatelji uspješnosti neke zemlje, osobito male

zemlje. Analiza izvoza i uvoza, osobito robnog izvoza pomaže u razumijevanju različitih stadija napretka i konkurentnosti Hrvatske među EU ekonomijama.“ (Jurčić, 2018)

Fiskalna politika u 21. stoljeću jedna je od temeljnih politika za ostvarivanje općih gospodarskih ciljeva: povećanje zaposlenosti, proizvodnje, stabilnosti cijena te ravnoteži u platnoj bilanci. Proizvodnja i izvoz u Republici Hrvatskoj ne rastu po očekivanim i željenim stopama. Glavni problem fiskalne politike u RH je taj što na izdatke iz domene socijalnog osiguranja (mirovine, zdravstvo, socijalna zaštita) odlazi više od 60% proračuna, pa je ona ostvariva samo uz restriktivno trošenje proračunskih sredstava u postojećem okruženju.

Nositelji ekonomske politike u hrvatskoj već godinama su na udaru kritika zbog neučinkovitog provođenja ekonomske politike u RH. Unatoč svim predispozicijama za razvoj, u RH se vrlo često pojavljuju pogrešne ekonomske politike koje državu guraju u još veće zaduženje. Hrvatska je i dalje, uz sve mjere ekonomske politike koje su se provodile, država koja ovisi o turizmu. Podatak iz 2016. godine govori kako je čak 18,01% BDP-a prihod od turizma. Koliko je to riskantno pokazuje i ova 2020. godina kad je u posebnim uvjetima svjetske pandemije, te zbog smanjenog kretanja stanovništva, pad BDP-a na rekordnoj razini.

„Hrvatska u proteklom razdoblju, od osamostaljenja, nije bila uspješna u vođenju ekonomske politike. Jedan od razloga je što nikad nije definiran koncept i okvir gospodarske politike. Uvijek je postavljala idealne ciljeve i predlagala čarobna rješenja.“ (Ljubo Jurčić, Quo vadis Croatia: nakon pet godina članstva u Europskoj uniji?)

3.6. Uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj

Prema Vladi Republike Hrvatske, koristi uvođenja eura za Hrvatsku veće su od troškova, mišljenje je da će uvođenje eura smanjiti rizike za financijsku i makroekonomsku stabilnost te povoljno djelovati na uvjete financiranja, što bi trebalo ubrzati rast i ojačati otpornost gospodarstva. Hrvatska je ulazom u Europsku uniju, 1. srpnja 2013. godine, preuzela obvezu uvođenja eura kao službene valute. Sedam godina poslije, mišljenje je da Hrvatska, odnosno hrvatsko gospodarstvo još nije spremno na uvođenje eura.

„Koristi uvođenja eura:

- Uklanjanje valutnog rizika u gospodarstvu

- Smanjenje troškova zaduživanja domaćih sektora
- Smanjenje rizika izbijanja valutne i bankovne krize
- Niži transakcijski troškovi
- Poticaj međunarodnoj razmjeni i ulaganjima
- Sudjelovanje u raspodjeli monetarnog prihoda Eurosustava
- Pristup mehanizmima financijske pomoći europodručja.

Troškovi uvođenja eura:

- Gubitak samostalne monetarne politike
- Porast razine cijena zbog konverzije
- Rizik prekomjernog priljeva kapitala i akumulacije makroekonomskih neravnoteža
- Jednokratni troškovi konverzije
- Jednokratni troškovi pristupanja Hrvatske narodne banke Eurosustavu
- Sudjelovanje u pružanju financijske pomoći drugim državama članicama.“ (Eurostrategija: <https://www.mingo.hr/public/documents/Eurostrategija%20-%20FINAL.pdf>)

4. ZAKLJUČAK

Ekonomska politika predstavlja dio državne politike koja predstavlja odnose između države i gospodarstva. Svjesno je to mijenjanje ekonomskih varijabli radi ostvarivanja različitih ciljeva ekonomske politike. Ekonomskom politikom upravljaju nositelji ekonomske politike, najčešće su to vlada i vladine organizacije. Ekonomska politika se dijeli na četiri vrste: fiskalna politika, monetarna politika, vanjskotrgovinska politika te politika cijena i dohotka. Ekonomska politika ima svoje instrumente pomoću kojih nositelji ekonomske politike ostvaruju svoje, unaprijed određene, ciljeve. Iako postoje vrste ekonomske politike koje imaju svoje različite instrumente kojima se djeluje na različita područja, svima je isti cilj: povećanje životnog standarda na zemlji.

Fiskalna politika je politika koja se bavi korištenjem javnih financija, odnosno javnih prihoda i rashoda radi ostvarivanja ciljeva ekonomske politike. Fiskalna se politika bavi prikupljanjem novca u državnu blagajnu i njegovom raspodjelom.

Monetarna politika je dio ekonomske politike kojom Središnja banka (u slučaju Hrvatske to je Hrvatska narodna banka) regulira ukupnu ponudu novca radi postizanja određenih ciljeva monetarne politike, a to su: stabilnost cijena, osiguranje pune zaposlenosti i gospodarskog rasta, stabilnost deviznog tečaja i drugo.

Vanjskotrgovinska politika je dio ekonomske politike koja omogućava dogovorenu razmjenu dobara i usluga između dvije ili više zemlja. Cilj vanjskotrgovinske politike je postizanje unutarnje vanjskotrgovinske ravnoteže gospodarstava. Vanjskotrgovinska politika teži ka ostvarenju razine bruto društvenog proizvoda pri kojoj nema nezaposlenosti ili je nezaposlenost vrlo niska. Posrednik je koji omogućuje predmetu kupoprodaje prelazak carinske granice.

Politika cijena i dohotka bavi se raspodjelom nacionalnog dohotka, odnosno, to je politika koja pomoću različitih instrumenata održava inflaciju niskom, a da pri tome ne povećava nezaposlenost. Glavni cilj politike cijena i dohotka je da prosječan rast plaće prati rast realne proizvodnosti.

Dakle, može se reći da su ciljevi ekonomske politike poželjna stanja za određeni vremenski period. Ciljeve odlučuju i ostvaruju subjekti odnosno nositelji ekonomske politike. Instrumenti ekonomske politike su alati pomoću kojih nositelji ekonomske politike ostvaruju unaprijed određene ciljeve.

5. POPIS LITERATURE

Knjige

1. Babić, M. (2015): Ekonomija: uvod u analizu i politiku. Plejada d.o.o., Zagreb,
2. Babić, M. (1998): Makroekonomija, Mate, Zagreb
3. Crkvenac, M. (1997): Ekonomska politika, Informator, Zagreb
4. Lorković, B. (1889): Počela političke ekonomije, Matica hrvatska, Zagreb
5. Samuelson, P. A.; Nordhaus, W. (1992): Ekonomija, četrnaesto izdanje, Mate, Zagreb

Rad u časopisu

6. Jurčić, Lj. (2018): Quo Vadis Croatia: nakon pet godina članstva u Europskoj uniji?

Internetske stranice

7. Hrvatska gospodarska komora, Pravne informacije, <https://www.hgk.hr/hrvatska-gospodarska-komora/pravne-info>, (03.09.2020.)
8. Hrvatska narodna banka, Okvir monetarne politike, <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/okvir-monetarne-politike> , (26.08.2020.)
9. Družić, G.; Krtalić S., Kakvu ulogu treba imati fiskalna politika u Republici Hrvatskoj?, http://www.staro.rifin.com/root/tekstovi/casopis_pdf/ek_ec_504.pdf, (26.08.2020.)
10. Državni zavod za statistiku, Izvozni portal, <https://izvoz.gov.hr/o-hrvatskom-izvozu/9>, (27.08.2020.)
11. Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr/> (03.09.2020.)